

100

100 SLOVANSKIH ROMANOV
10 LET

to A

Ljubljana,
14. – 16. november 2016

10. OBLETNICA ZBIRKE
100 SLOVANSKIH ROMANOV

**POSLUŠAJTE
BESEDO!**

100
100 SLOVANSKIH ROMANOV
10 LET

KAZALO

5	Uvodniki
6	Anton Peršak
7	Andreja Rihter
7	Mitja Čander
8	Forum slovanskih kultur
9	Program
11	Zbirka 100 slovanskih romanov /
	Razstava 100 slovanskih romanov
12	Poslušajte besedo!
13	Nastopajoči – Literatura
19	Nastopajoči – Glasba
20	Program
29	Hvala
30	Naši partnerji

Anton Peršak

Minister za kulturo
Republike Slovenije

Spoštovani,

beseda je mogočno orožje, je lahko tudi najučinkovitejše zdravilo. Z njo ranimo ali zdravimo. Lahko jo podarjamo ali jo prejemamo. Beseda nam pomaga odkrivati svet drugega, preko nje delimo svoj svet. Zato je beseda tako zelo pomembna. Brez nje se ni mogoče prav razumeti. Brez besede tudi ne bi bilo zbirke 100 slovanskih romanov, katere pomen morda šele slutimo. Ne le za nas, za ves slovanski prostor. Pomaga namreč odstirati in približevati bogastvo ustvarjalne besede enega slovanskega naroda drugemu slovanskemu narodu. Pomaga podirati nevidne meje, ki jih je med narode morda postavila zgodovina, in ustvarjati spoštljiv kulturni prostor za vse in vsakega. Zbirki zato želim, da bi tudi v prihodnje slovanske narode povezovala, učila drug drugega spoštovati, predvsem pa, da bi vsem pomagala bolje razumeti globoko svetost slovanske duše.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Anton Peršak".

ČASTNI POKROVITELJ 10. OBLETNICE ZBIRKE 100 SLOVANSKIH ROMANOV

Živimo v času, ko je dostopnost do različnih informacij, geografsko še tako oddaljenih lokacij ne glede na čas skoraj brezmejna. Ko se nam v izobilju vsega tega zdi, da vemo vse, a hkrati tudi zelo malo. Prav v tej vsemogočnosti vsega in ničesar je ključno, da najdemo sebe – v odnosu do nas samih in tistih okrog nas. In kot je dejal Wittgenstein, z mejami lastnega jezika postavljamo meje svojega sveta.

Slovansko besedo piše in govori 300 milijonov Slovanov. V njej živi, se čuti in diha slovanska duša, slovanska tradicija, kulturne prakse in način življenja. S svojo pestrostjo, podobnostmi in različnimi ter zgodbami, ki jih nosi v sebi, je

jezik največja in najbogatejša dediščina, ki jo premore svet.

Spoštovanje, enakopravno in demokratično sodelovanje vseh trinajstih slovanskih držav, ki jih povezuje Forum slovanskih kultur, sodijo med temeljne vrednote naše mednarodne ustanove. Narodi, kulture in z njimi jeziki so tisto, kar nas vedno znova navdihuje in pred nas postavlja nove izzive.

V zbirki 100 slovanskih romanov, ki neprekinjeno izhaja že od leta 2006 in se je do danes "udomačila" že v osmih slovanskih državah, kjer povezuje kar 96 avtorjev sodobnega slovanskega romana in skoraj toliko prevajalcev, vedno znova spoznavamo, kako zelo smo si Slovani z različnih smeri neba podobni, a hkrati tudi različni. Z jezikom, zapisanim na straneh romana, ubesedenim na javnem branju, govorjenim v razpravi z avtorji spoznavamo drug drugega, se primerjamo in vrednotimo lastne kulture ter sami sebe.

Veseli me, da smo z zbirko 100 slovanskih romanov in s skoraj 60 doslej izdanimi deli, ki jih ne glede na jezik preveda, krasi enotna podoba, naredili velike korake pri povezovanju slovanskih narodov. Izkazalo se je, da gre za zelo uspešen primer literarne izmenjave med slovanskimi kulturami, ki tke tesne vezi med pisatelji, prevajalci in bralci. Poskrbeli smo, da se imena najbolj izpovednih slovanskih literatov iz ene znajdejo na knjižnih policah drugih slovanskih držav. Še več, s projektom SLAWA (Slavic

Authors to the World / Slovanski avtorji svetu), sofinanciranim iz EU, smo naredili še korak dlje in najbolj reprezentativne avtorje sodobnega slovanskega romana v prevodih v angleščino in brazilsko portugalščino predstavili svetu.

Ob 10. obletnici izhajanja zbirke 100 slovanskih romanov, ponosno gledam na polico polno belih knjig, dopolnjenih s Slawinimi, obarvanimi v rdečo in zeleno. Vedno znova zvedavo prisluhnem zvenu posameznih slovanskih jezikov, ki jih javno prebirajo avtorji zbirke. V veliko veselje mi je, da lahko avtorjem zrem v oči v živo, se z njimi srečujem in vedno znova odkrivam kaj novega, drugačnega o sebi in drugih. Ob okroglem jubileju pa sem ponosna tudi na razstavo 100 slovanskih romanov, ki na ogled, v sliki in besedi, postavlja najboljše in najbolj reprezentativne avtorje sodobnega slovanskega romana. Letos v Ljubljani in v palači Unesco v Parizu, v prihodnje pa v slovanskih državah in drugod po svetu.

dr. Andreja Rihter,
direktorica Foruma slovanskih kultur

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Andreja Rihter'.

Snovalci zbirke Sto slovanskih romanov smo pred dobrim desetletjem le upali, da ne bo šlo še za eno mrtvorojeno idejo. Zavedali smo se, da je slovanski svet dovolj razdrobljen, če ne celo razklan, da se lahko še tako dobre zamisli razbijajo na čereh realnosti. Gnala nas je preprčanost, da kljub vsem razlikam pripadamo istemu identitetnemu krogu in da si zato imamo kaj povedati. Med različnimi literarnimi izrazi smo izbrali roman, ki vsaj v tradicionalnem smislu ubeseduje totaliteto sveta. Želeli smo si, da bi prav preko romanov izvedeli več drug o drugem. Leta po padcu komunizma smo preživeli v svojevrstni medsebojni ignoranci kot bi se sramovali revščine svojih nečakov in samih sebe.

Desetletje, ki je za nami, je dokazalo, da si zmoremo prisluhniti, se pogovarjati in se medsebojno bogatiti. Slovanski romani imajo danes svoj skupni dom.

Mitja Čander,
pričevalec
100 slovanskih romanov

FORUM SLOVANSKIH KULTUR

Mednarodna ustanova Forum slovanskih kultur, s sedežem v Ljubljani, je nastala leta 2004 na pobudo slovenske kulturniške srenje, danes pa povezuje že 300 milijonov Slovanov iz desetih držav članic, Belorusije, Bolgarije, Bosne in Hercegovine, Črne gore, Hrvaške, Makedonije, Rusije, Slovenije, Srbije in Ukrajine ter treh držav opazovalk, Češke republike, Poljske in Slovaške.

Forum slovanskih kultur aktivno povezuje in predstavlja slovansko kulturo, znanost in umetnost, ustvarjalni nabolj in dedičino, ter skrbi za prepoznaven prispevek h globalnemu kulturnemu dialogu.

Projekte sodelovanja v slovanskem, evropskem in globalnem kulturnem okolju izvaja na področjih literature, jezikoslovja in prevodoslovja, muzeologije in arhivistike, izobraževanja, gledališča in glasbe.

PROGRAM

Ponedeljek, 14. november 2016, ob 19.30 uri

Mestna knjižnica Ljubljana - Knjižnica Šiška

Odprtje razstave 100 slovanskih romanov

Razstava bo na ogled do konca decembra 2016

Torek, 15. november 2016, ob 19.00 uri

Slovenska filharmonija

Poslušajte besedo!

Slovesnost ob 10. obletnici zbirke 100 slovanskih romanov

Sreda, 16. november 2016, ob 10.30 – 12.00

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani,

Oddelek za slavistiko

Pričičje, predavalnica 5

Poslušajte besedo! ... V družbi slovanskih pisateljev

Sodelujejo:

Svetoslav Nahum, Bolgarija

Milorad Mijo Popović, Črna gora

Nada Gašić, Hrvaška

Vida Ognjenović, Srbija

Monika Kompaníková, Slovaška

Vlado Žabot, Slovenija

100
SLOVANSKIH
ROMANOV

ZBIRKA 100 SLOVANSKIH ROMANOV

Zbirka 100 slovanskih romanov je mednarodni literarni program promocije sodobne slovanske književnosti, ki je nastala po padcu Berlinskega zidu. Predstavlja izjemno uspešen primer literarne izmenjave med slovanskimi kulturami, ki tvega tesne vezi med slovanskimi književniki, prevajalci in bralci. S premišljenim izborom dvanajstih najboljših romanov iz držav partneric – Bolgarije, Črne gore, Hrvaške, Makedonije, Rusije, Slovaške, Slovenije in Srbije, zapolnjuje literarno vrzel sodobne slovanske književnosti ter z bogatim literarnim opusom prinaša osvežitev v slovansko literaturo.

Forum slovanskih kultur z zbirko 100 slovanskih romanov skrbi, da se imena najbolj izpovednih slovanskih literatov iz ene znajdejo tudi na knjižnih policah drugih slovanskih držav. V okviru zbirke je v medsebojnih prevodih v slovanskih jezikih doslej izšlo že skoraj 60 knjig 96-ih avtorjev iz slovanskih držav z pomočjo založniških hiš:

- **Arhipelag** (Srbija),
 - **Litcentrum** (Slovaška),
 - **Rudomino** – Vseruska državna knjižnica za tujo literature (Ruska federacija),
 - **Društvo slovenskih pisateljev** in **Forum slovanskih kultur** (Slovenija),
 - **Slovo** in **Makedonska reč** (Makedonija).

RAZSTAVA 100 SLOVANSKIH ROMANOV

Razstava ob **10. obletnici** neprekinjenega izhajanja romanov v okviru edinstvene zbirke 100 slovanskih romanov na ogled, v sliki in besedi, postavlja najboljše in najbolj reprezentativne avtoje sodobnega slovanskega romana.

Po odprtju razstave novembra 2016 v Ljubljani (Slovenija), ki velja za rezidenco slovanske literature, in v palači Unesco v Parizu (Francija), bo razstava v prihodnje na ogled tudi v drugih slovanskih državah in svetovnih mestih: Moskvi, Bratislavi, na Dunaju, v Zagrebu, Beogradu, Skopju, na Cetinju ...

**POSLUŠAJTE
BESEDO!**

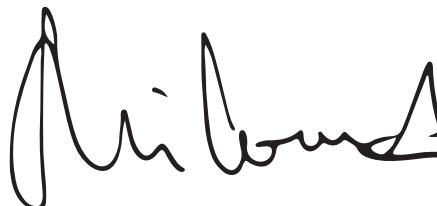

NASTOPAJOČI - LITERATURA

Bolgarija

Svetoslav Nahum

Svetoslav Naoumov (1970 v Sofiji) je judovskega porekla. Diplomiral je na Oddelku za filozofije na Univerzi Southern Illinois v ZDA in trenutno živi med New Yorkom, Sofijo, Dunajem in Frankfurtom. Kratke zgodbe objavlja v številnih literarnih revijah v Bolgariji in po vsej Evropi. Njegova dela so prevedena v angleščino, nemščino, ruščino, srbočino, turščino španščino in francoščino. Naoumova proza se pojavljal v ameriških literarnih revijah, kot so Drunken Boat, Danse Macabre in Audience. Med drugim je avtor knjig: Volče tuljenje (1994); Samorog v ujetništvu (2007), RAPTUS (2009), Nikola proti Nikoli (2012) in Doktrinar (2016). RAPTUS je bil nominiran za nacionalno literarno nagrado Elias Canetti in je nato izšel v ZDA pri založbi Hammer & Anvil Books (Las Vegas, 2013). Naumov je predstavnik za stike z javnostmi Bolgarskega centra PEN in je član Zveze bolgarskih pisateljev.

Črna gora

Milorad Mijo Popović

Milorad Mijo Popović (1957 v Lipi Cucki, Cetinje) je predsednik Črnogorskega društva neodvisnih pisateljev. Objavil je naslednje knjige poezije: Sa trga glodara (1982), So Jude (1983), Nema više klađenja (1985), Red se polako zavodi (1987), Cetinjski ljetopis (1991), Nesigurna zemlja (2005) and Raskršća (2008); romana Karnera (2012) and Čovjek bez lica (2016), in knjige esejev Majhen narod in nacionalizem (1997), Črnogorsko vprašanje (1999), Razdeljen narod (2010), Njegoš in črnogorsko ljudstvo (2011) in Njegošev nasledstvo (2013). Njegova poezija in eseji so prevedeni v več jezikov. Prejel je vrsto nagrad za književnost, med njimi nagrado Risto Ratković za najboljšo pesniško zbirko v bosanskom, hrvaškem in srbskem jeziku (2005), »Miroslavljevo jevanđelje« za najboljšo knjigo, izdano v Črni gori med letoma 2005 in 2008, nagrado Meše Selimovića za najboljši roman na govornem področju Bosne in Hercegovine, Črne gore, Hrvaške in Srbije (2012) ter nagrado 13. julij (2016).

Hrvaška

Nada Gašić

Nada Gašić (1951 v Mariboru), a od 1952. leta živi v Zagrebu, kjer je na Filozofski fakulteti diplomirala iz sociologije in jugoslavistike. Delala je kot lektorica za hrvaški jezik na Karlovi univerzi v Pragi in istočasno študirala češki jezik ter kulturo in doktorirala na temo hrvaško čeških kulturnih vezi. Kot lektorica in predavateljica južnoslovanskih književnosti je delala tudi v Sankt Peterburgu. V sodelovanju s številnimi hrvaškimi založniki je uredila sedemdeset knjig; več let je prevajala Haškovega Dobrega vojaka Švejka, ki je izšel leta 1996.

Za svoj prvi roman Mirna ulica, drevored (2007) je dobila nagrado Slavić Društva hrvaških književnikov za najboljši prvenec. Roman je izšel tudi v Beogradu.

Leta 2010 je objavila roman Voda, pajčevina, ki je prejel nagrado Vladimir Nazor, najvišjo hrvaško nagrado v kulturi, za najpomembnejšo literarno stvaritev leta in leta 2011 prestižno Nagrado mesta Zagreba.

Romani Gašićeve so prevedeni v ukrajinščino, makedonščino in italijanščino. Kratka zgodba Od številke 1 do številke 3 je izšla v zbirki Zagreb Noir pri ameriškem založniku Akashic Books.

Makedonija

Dimitar Baševski

Dimitar Baševski (1943, Gjavato blizu Bitole) je romanopisec in pesnik. Diplomiral je na Filozofski fakulteti na Univerzi sv. Cirila in Metoda v Skopju. Delal je kot novinar, urednik, dopisnik iz tujine in založnik. Med letoma 2000 in 2006 je bil predsednik Makedonskega centra PEN, nato pa njegov častni predsednik. Baševski je avtor naslednjih romanov: Tujec, Povratek, Trska, Smrti ni, dokler zvoni, Sarajnovski nagelj, Leto v življenju Ivana Plevneša, Anjin dnevnik (za otroke), Vodnjak, Brat; in pesniških zbirk: Hiša življenja, Začasno prebivališče, Premagan čas, Temeljni kamen.

Njegove knjige so prevedene v angleščino, češčino, romunščino, grščino, srboščino, turščino in albanščino. Prejel je naslednje nagrade: nagrada 11. oktober, nagrada Pehalbarska povelba, nagrada Vančo Nikoleski in nagrada Roman leta za roman Vodnjak, ki je bil leta 2002 nominiran tudi za mednarodno nagrado Balkanika.

Ruska federacija
Roman Senčin

Roman Senčin (1971 v Kizilu). Vojaški rok je služil v obmejnem polku in leta 2001 diplomiral na Literarnem inštitutu Maksima Gorkega.

Napisal je vrsto člankov o aktualnih temah in problemih, ki jih je v ruskem tisku začel objavljati leta 1997, ter nekaj proznih del, med njimi: Atenske noči, Minus, Moskovske sence, Jeltiševi, Idžim, Na zadnjih stopnicah, Tuva, Kaj torej hočete? in Poplavno območje. Članke objavlja v tedniku Literarna Rusija in revijah Znamja, Novi mir, Oktjabr, Naš sovremenik Družba narodov, Sibirskie ogni in Ural.

Njegova dela so prevedena nemščino, angleščino, švedščino, finsko, arabščino, španščino, francoščino, srbsko, madžarščino, poljščino in kitajščino.

Prejel je nagrado tednika Literarna Rusija (1997), revij Kolco A (2000), Znamja (2001), Ural (2010) ter nagrade Eureka (2002), Venec (2006), nagrado Gorki (2011), Vladno nagrado Ruske federacije (2012), Jasna Poljana (2014) in Veliko knjižno nagrado (2015).

Srbija
Vida Ognjenović

Vida Ognjenović (1941 v Dubočkah bližu Nikšića v Črni gori) je priznana srbska gledališka režiserka, dramatičarka, avtorica romanov in kratkih zgodb, univerzitetna profesorica in diplomatka.

Režirala je skoraj sto gledaliških predstav ter vrsto televizijskih in radijskih oddaj. Napisala je osem dram, ki jih redno uprizarjajo. Izdala je štiri knjige dramskih besedil in štiri knjige proze. Med njimi: Melanholične drame (1991) in Otožne komedije (1994), Strupeno regratovo mleko (kratke zgodbe, 1994), Hiša mrtvih vonjav (roman, 1995), Stara stenska ura (zgodbe, 1996), Prešuštniki (roman, 2006), Opazovalec ptic (roman, 2010).

Ognjenovićevo, ki živi in dela v Beogradu, je za svoja dela prejela številna pomembna priznanja, med njimi Andrićevu nagrado, nagrado Branka Čopića, nagrado Prosvete za knjigo leta, nagrado Laze Kostića za roman, nagrado Stefan Mitrov Ljubiša, nagrado Paja Marković Adamov za prozo, nagrado Todor Manojlović, nagrado Narodne knjižnice Srbije in nagrado Petar Kočić.

Njene drame in proza so prevedene v angleščino, nemščino, francoščino, rusčino, bolgarščino, češčino, grščino, madžarščino, poljščino in makedonščino.

Slovaška
Monika Kompaníková

Monika Kompaníková (1979) je študirala slikarstvo. Njen literatni prvenec je bila zbirka kratkih zgodb Prostor za samoto (2002), sledila sta novela Beli kraji (2007) in izjemno uspešen roman Peta barka (2010), za katerega je prejela prestižno nagrado Anasoft litera, po njem pa je bil posnet tudi istoimenski film. Kompaníková je avtorica otroške knjige Globokomorske pravljice (2013), ki so bile nagrajene tako za besedilo kot za ilustracije. Za njeno pisanje je značilna močna vizualnost in posebno vzdušje, ki odraža njen likovno izobrazbo, pa tudi otroški junak, ki se sooča s škodljivim in čustveno opustelim svetom odraslih. Zadnje delo Kompaníkove je roman Na sotočju (2016). Svoja besedila redno objavlja v dnevnem časopisu.

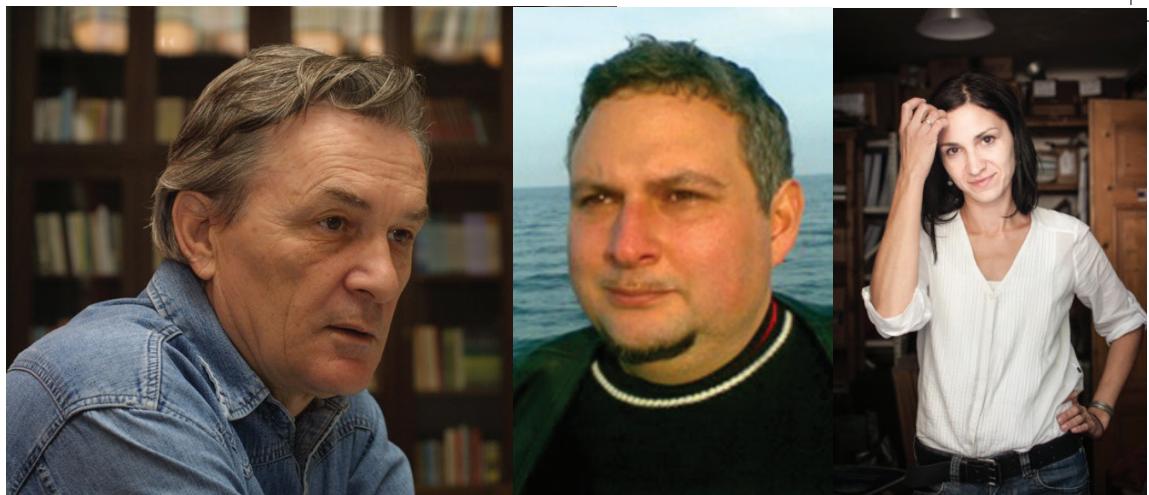

Slovenija
Vlado Žabot

Vlado Žabot (1958) je diplomiral iz slovenščine in primerjalne književnosti z literarno teorijo. Za svoje novele in romane, ki so doslej prevedeni v nemščino, angleščino, poljščino, španščino, ukrajinsčino, makedonščino, srbsčino in ruščino, je prejel več nagrad. V številnih domačin in mednarodnih strokovnih kritikah in razpravah ga obravnavajo kot enega najpomembnejših predstavnikov izvirnega evropskega magičnega realizma in pokrajinske fantastike. Je tudi avtor prve slovenske epske pesnitve v daktiškem heksametru.

Kot predsednik društva slovenskih pisateljev je v dveh mandatih uspel uveljaviti slovenski model knjižničnega nadomestila, na njegovo pobudo je bila ustanovljena Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, ustanovil in uveljavil pa je tudi nagrado kresnik za najboljši slovenski roman, ki velja za eno najuglednejših in najodmevnnejših slovenskih literarnih nagrad.

**POSLUŠAJTE
BESEDO!**

NASTOPAJOČI - GLASBA

Katarina Kobal je slovenska sopranistka, ki je leta 2015 zaključila podiplomski študij na smeri Master Performance-Oper (ZHdK) v Zürichu. Julija 2013 je debitirala na poletnem festivalu v Zürichu. Nastopa v Sloveniji in v Švici. Trenutno njen repertoar obsega vloge: Donna Elvira (W. A. Mozart, Don Giovanni), Fiordiligi (W. A. Mozart, Così fan tutte), Liù (G. Puccini, Turandot), Elisabeth (Tannhäuser, R. Wagner), Agathe (Der Freischütz, C. M. von Weber) ter Lisa (Pikova dama, P. I. Čajkovski).

Irina Milivojević je srbska pianistka, ki je od leta 2000 zaposlena kot korepetitorka v SNG Opera in balet Ljubljana in od leta 2006 še na glasbeni šoli Ljubljana Vič – Rudnik. Leta 2001 je nastopila kot solistka pod taktirko dirigenta Marka Muniha s simfoniki RTV Slovenija (W. A. Mozart - koncert za klavir in orkester v C-duru, K. V. 467). Je dobitnica več mednarodnih nagrad.

Nadežda Tokareva je rusko-slovenska violinistka, ki sodi med najboljše violiniste svoje generacije. Kot predstavnica ruske violinske šole se odlikuje z vrhunsko interpretacijo, za katero je značilna izrazita individualnost, plemenitost, širina, čudovit zvok, izredna virtuoznost, sposobnost do najboljše popolnosti razkriti avtorsko zamisel in poslušalcu natančno posredovati glasbeno misel.

PROGRAM

A. Dvořák:

Když mne stará matka zpívat, zpívat učívala (Op. 55)

»*Poslušajte vsa slovanska ljudstva,
poslušajte besedo, ki prihaja od Boga,
besedo, ki hrani človeške duše,
besedo, ki vodi k spoznanju Boga!*«

Konstantin Filozof -
Sv. Ciril, Proglas

P. I. Čajkovski:

Arioso (arija lolante iz opere *lolanta*)

Svetoslav Nahum, Bolgarija

Raptus

Prevod (iz angleščine): Mateja Jančar

» Знаеш ли, Яков, искам да те предупредя за нещо. Това, че може да ме отстраният, е неприятно, но не е краят на света. Унизителното ще дойде после, когато на моето място седнат новите господари. Смятам, че за около десетилетие те активно ще съсипят цели дялове от науката и изкуството, и то съвсем умишлено. На тях им е необходим послушен свят, без пикове на мисълта и духа. Тези хора ще дойдат от средите, които на теб ти предстои да обследваш. И ако са толкова луди, колкото предполагам, то гответе се за временна тъма. Зная, и тя ще си отиде после. Но е твърде възможно да съсипе цяло поколение и да го накара да бъде жалко подобие на интелектуално присъствие, притурка към жълт вестник, абстрактна формула на слугинска ролева игра, в която правилата се определят от посредственото. Ние с теб може и да не успеем да се преборим, но поне сме длъжни да разкрием същността на явлението, за да помогнем на тези, които след нас ще трябва иначе да се лутат, докато открият източника на беди и злини. Не

искам сега високопарно да заявявам, че сме длъжни да защитим свободата си, но все пак не забравяй, че умът, разсъдъкът, е ценно нещо. То ни е дадено неслучайно и винаги, когато го губим, се впускаме стръмно надолу по скалата на ценностите, създаваме нов зверилник, а после възстановяването е много трудно и човечеството губи десетилетия, докато върне себе си към прогреса. Често то не разбира какво му се е случило, докато ножът не опре съвсем до кокала. Тогава се изпада пък в най-тежкия стадий на атавизъм, понеже и борбите, и революциите, са неизбежни след всяко връщане назад, но те от своя страна винаги носят и трагичен отпечатък върху историята, предизвикват контреволюции и така, след бурно люшкане и въртене към всички посоки, корабът много бавно и мъчително стига до своя баланс, до спокойни води и сънце. Винаги съществото ми се е противяло на такава излишна турбуленция и похабяване на историческото време. Но това си остана мой личен проблем, тъй като реалността показа, че не се спира пред никакви крайности на развитието си, готова е да се самопогуби, опирайки се на знанието, че няма какво да я замести, освен самата нея. Затова, както казва Гьоте, „бъди спокоен в дните, които пак ще дойдат тук“. Ти не си равнодушен еснаф, нито пък духовен страдалец.

Хо ако успееш никога да не продадеш свободата си – ще ти бъде хем тежко в живота, хем леко на сърцето. Аз не мисля, че успях да го направя. Затова сега съм длъжен, макар и накрая, да заема твърда и окончателна позиция. На добър час, Яков, щастието може и да е временно, но живей красиво; така накрая ще си спокоен и благодарен на себе си и на съдбата. «

»Veš, Jakob, rad bi te pred nečim posvaril. Možnost, da me odstranijo, je neprijetna, ni pa konec sveta. Ponižanje bo prišlo pozneje, ko bodo novi gospodarji sedli na moje mesto. Mislim, da bodo v približno desetletju aktivно uničili cela področja znanosti in umetnosti, in to namenoma. Potrebujejo poslušen svet brez miselnih in duhovnih vrhov. Ti ljudje bodo iz kroga, ki ga boš moral raziskati. In če so tako nori, kot predvidevam, bodi pripravljen na začasen mrak. Vem, da bo čez čas izginil. A povsem mogoče je, da bo uničil celotno generacijo in jo prisilil, da postane pamikanja vreden posnetek intelektualne prezence, priloga rumenemu časniku, abstraktna formula nizkotne igre vlog, ki ji pravila določa povprečnost. Morda bova poražena, a morava vsaj odkriti naravo tega pojava, da bi pomagala tistim, ki bodo tavali v temi, dokler ne najdejo izvira nesreč in zla. Nočem pompozno razglašati, da je najina naloga braniti svobodo, a ne pozabi, da je razum dragocena stvar. Ni nam bil dan po naključju in kadar ga izgubimo, hitro zdrsnemo po lestvici vrednot, ustvarimo nov zverinjak, nato pa je obnova zelo težka in človeštvo izgubi nekaj desetletji, preden se vrne na pot napredka. Velikokrat niti ne ve, kaj ga je doletelo, dokler ni prignano do vrel-

šča. Potem pa zapade v najhujšo obliko atavizma, boji in revolucije so namreč negibni po vsakem povratak, a tudi sami vedno tragično zaznamujejo zgodovino, odprejo pot kontrarevolucionam tako da ladja, po divjem nagibanju in vrtenju v vse smeri, le stežka in počasi ulovi ravnotežje, zapljuje v mirne vode in na sonce. Vedno sem z vsem bitjem nasprotoval takšnim nepotrebnim pretresom in izgubi zgodovinskega časa. Ampak to ostaja moj osebni problem, saj je resničnost pokazala, da se pri svojem razvoju ne ustavi pred nobeno skrajnostjo. Pripravljena se je uničiti, pri čemer se opira na vedenje, da je ne more zamenjati nič, razen nje same. Zato, kot pravi Goethe, »bodi miren v dneh, ki bodo spet prišlik«. Nisi ravnodušen filister ali duhovni bolnik. A če ti uspe, da nikoli ne prodaš svoje svobode, boš imel težko življenje, pri srcu pa ti bo lahko. Mislim, da meni tega ni uspelo dosegči. Zato moram zdaj, četudi na samem koncu, zavzeti trdno in dokončno stališče. Vse dobro, Jakob, sreča je morda res le začasna, a živi lepo; tako boš spokojen ter hvaležen samemu sebi in usodi. «

**Milorad Mijo Popović
Karnera**

Prevod: Dijana Matković

U pustoj kavani, pored šanka, u zimskim kaputima, stajali su neki novi momci s konobarским leptir-mašnama. Njihova crnomanjasta rumena lica više su ličila posluzi konavoskih konoba, koji se poslije kelnerskog posla vraćaju seljačkim ra-dovima, nego bljedolikim gradskim kamerijerima. Vjetar se nekako provlačio između fibala i nevidljivih šupljina drvenih okvira spoljnijih vrata i prozora, i plamen na šterikama se povijao, pa su se sjenke konobara, glavate i zdepaste, pojgravale na zidu iza šanka, čas brže, čas sporije. Hladnoća učini čovjeka neopreznjim nego glad. Vjerovatno mu se krv zgruša, i nedovoljno dotiče iz žila koje napajaju mozak. Krenuo sam s vrata pravo prema konobarima i naručio espresso, premda su kafemat i ostali kuhički aparati bili isključeni zbog nestanka električne struje. Obojica su me pogledala ispod oka, kao da sam sumanut, i onda sam, da popravim situaciju, potpuno uprskao, brže-bolje tražeći kuvanu tursku kavu. Zaboravio sam na sukob katolika i muslimana u Mostaru i srednjoj Bosni, i staro pravilo da se u ratnim vremenima najviše treba paziti onih koji su podmićivanjem ili foliranjem izbjegli vojnu obaveznu, jer neprestano žele, sebi i drugima, pokazati višak patriotizma. Sad su me obojica pogledala. Mora da me odao crnogorski naglasak, pomislio sam. Ti se zajebavaš s nama, rekoše uglaš. Konačno sam ukapirao koju sam glupost napravio: tražiti tursku kavu u sjebanom gradu koji su razorili srboče-

tnici i crnogorski dobrovoljci, u vrijeme kad se njihovi dečki biju s balijama, isto je kao da sam u Zagrebu tražio hljeb, ili ulaznicu za fud- balsku utakmicu. Jezik je prvo što u ratu odaje potajnog neprijatelja. Naročito kad su sukobljene vojske istog jezika. «

ti za turško kavo v zjebanem mestu, ki so ga razsuli srbočetniki in črnogorski prostovoljci, v trenutku, ko se njihovi fantje borijo z balijami, je tako, kot bi v Zagrebu prosil za hljeb ali vstopnico za fuzbal tekmovo. Jezik je prvo, kar v vojni izda skritega sovražnika. Še posebej, kadar se bojujejo vojske, ki govorijo isti jezik. «

» V opusteli kavarni sta v zimskih plaščih ob šanku stala neka nova fanta s postrežniškimi metuljčki okoli vratu. Njuna črnkasto rumena obraza sta bolj spominjala na strežaje iz konavlskih oštarij, ki se po kelnarjenju vrnejo h kmečkim opravilom, kot pa bledičnim meščanskim natakarjem. Veter je nekako vleklo med fugami in nevidnimi špranjami lesenih okirjev zunanjih oken in vrat, plamen sveče pa je plapolal, zato sta se senci natakarjev, glavati in robustni, poigravali na zidu za šankom, nekaj časa hitro, nekaj časa bolj počasi. Hlad povzroči, da je človek manj previden, kot kadar je lačen. Verjetno se mu zgošča kri, ki je zato ni dovolj v žilah, ki napajajo možgane. Od vrat sem se namenil naravnost k natakarjem in naročil espresso, četudi kavomat in ostali kuhinjski aparati zaradi prekinjenega električnega niso delovali. Oba sta me pogledala izpod čela, kot da sem nor, potem pa sem, da bi popravil situacijo, še bolj zamočil, ko sem na hitro prosil za kuhano turško kavo. Pozabil sem na spor med katoliki in muslimani v Mostaru in v osrednji Bosni ter na staro pravilo, da se je v vojnih časih treba najbolj paziti tistih, ki so se s podkupovanjem in laganjem izogibali vojaški dolžnosti, saj želijo sebi in drugim kar naprej dokazati višek patriotizma.

Zdaj sta me oba pogledala. Najbrž me je izdal črnogorski naglas, sem pomislil. Ti naju jebeš, sta rekla glasno. Končno sem dojel, kakšno neumnost sem storil: prosi-

H. Wieniawski:
Variacije na originalno temo (Op. 15)

Nada Gašić, Hrvaska
Voda, paučina / Voda, pajčevina
Prevod: Dijana Matković

» Eto, poštovani doktore, sad mislim na onog slikara namjernika. Čini mi se da taj postojani čovjek ne bi nikoga, pa čak ni nekog nesretnog crvenoarmejca koji zvoni, ostavio da čeka pred vratima. A kamoli svoje dijete. A ja? Svoje dijete? Moje dijete... Kad bih mu mogao ponovno biti otac, ne bih ni dopustio da ga rodi žena. Ja bih ga sam nosio u svojoj utrobi. Postao bih konjic, mijenjao bih spol, sam bih sebe oplodio, sve bih to učinio samo da ga mogu sam roditi. Kad bih ga mogao ponovno roditi, protjerao bih gramzive ženke i postao mu i otac i majka. Ne bih dao nikome da ga dotiče, ne bih nikome dao ni da ga gleda izbliza, ne bih im dao da mu ime izgovaraju bez moje prisutnosti, nosio bih ga, ne bih mu dao ni da hoda ulicom. Zbog njega bih postao jak, postao bih čovjek pauk, postao bih supermen, postao bih dijete kako bismo drugovali i zajedno odrastali, postao bih mu mudar učitelj i lakrdijaš bez premca, bio bih strašna vlast, tiranin bih bio, rastjerao bih učiteljice koje bi ga ružno pogledale, bio bih razuzdani lunapark, bio bih tobogan da ga cijeloga osjetim, bio bih pas, kućni ljubimac spremam i na batine samo za njegov dodir moje pseće njuške, sve, sve bih ja to bio i bio bih više od toga, samo kad bih ga mogao vratiti, tek rođenog, onako malog od 3 kg i 400 grama, 52

cm duljine, da ga prigrlim i da ga više ne ispuštam iz ruku. Ali ja to ne mogu, dragi doktore. Bar za sada, ne mogu. trenutno ne mogu. Ono što sigurno mogu, to je odbijanje svakog spomena da nisam bio priseban kad se dogodilo to što se dogodilo s mojom drugom suprugom. Imat ću vremena po zatvorima i ludnicama da se na miru i bez ikakvih obaveza budim i posvetim kompletneg sebe vlastitom mučenju. Ja nisam drugo ni zaslužio. Ja nisam zaslužio ni mir, ni san, ni smrt. Ostat ću živ i priješan onoliko koliko je nužno da bih mogao tako strašno, tako bezmjerno tugovati za svojim djetetom, za mojim djetetom, za mojim sinom Davidom, za Davidom dok ga, mimo svih principa Boga i prirode, konačno ne oživim. Ja vjerujem da to mogu, a vi prosudite jesam li ja lud, ili ja nisam lud, dragi moj doktore. To vam je posao. ◀◀

»No, spoštovani doktor, zdaj mislim na tistega popotniškega slikarja. Zdi se mi, da ta stanoviti človek ne bi nikogar, niti kakega nesrečnega rdečearmejca, pustil zvoniti in čakati pred vrat. Kaj šele svojega otroka.

Kaj pa jaz? Svojega otroka? Mojega otroka ...

Če bi mu lahko znova postal oče, ne bi dovolil, da ga rodi ženska. Sam bi ga nosil v svojem drobovju. Postal bi kačji pastir, menjaval bi spole, samega sebe bi oplodil, vse bi naredil, da bi ga lahko sam rodil. Če bi ga mogel še enkrat roditi, bi odgnal vse grabežljive ženske in postal njegov oče in mama.

Nikomur ne bi dovolil, da se ga dotika, nihče ga ne bi smel pogledati od blizu, ne bi jim dovolil, da brez moje navzočnosti

izgovarjajo njegovo ime, ves čas bi ga nosil in mu ne bi dovolil niti sprehajanja po ulici. Zaradi njega bi postal močan, postal bi človek pajek, postal bi superman, postal bi otrok, s katerim bi prijateljevala in skupaj odraščala, postal bi njegov modri učitelj in zabavljč brez primere, bil bi strašen oblastnik in tiran, razgnal bi učiteljice, ki bi ga grdo pogledale, bil bi razuzdani lunapark, bil bi tobogan, da bi ga celega občutil, bil bi pes, hišni ljubljenec, pripravljen tudi na tepež samo da bi se dotaknil mojega pasjega smrčka, vse, vse to bi bil svojemu sinu Davidu, vse to bi bil in še več, če bi ga lahko vrnili, novorojenega, tako drobnega, težkega tri kilograme in štiristo gramov, dolgega 52 centimetrov, da bi ga objel in nikoli več spustil iz naročja.

Ampak tega ne morem, dragi doktor. Vsaj ne zdaj, trenutno ne morem. Kar pa zagotovo zmorem, je zavračanje kakršne kolikomembe, da nisem bil prišaben, ko se je zgodilo, kar se je zgodilo z mojo drugo soprogo. V zaporih in norišnicah bom imel dovolj časa, da se v miru in brez vsakršnih obveznosti zbujam in se popolnoma posvetim mučenju samega sebe. Drugega si nisem niti zaslužil. Nisem si zaslužil ne miru, ne spanja, ne smrti. Ostal bom živ in prišaben, kolikor je treba, da bi lahko tako strašno, tako brezmejno žaloval za svojim otrokom, za mojim sinom Davidom, za Davidom, dokler ga ne bom, v nasprotju z vsemi božjimi in naravnimi zakoni, končno prebudil v življenje. Verjamem, da to zmorem, vi pa presodite, ali sem nor ali nisem nor, moj dragi doktor. Saj je to vaše delo. ◀◀

Dimitar Baševski, Makedonija

Bunar / Vodnjak

Prevod: Namita Subiotto

»So stravot potpisnat od nadežta što mi ja vrati izvorot voda dolu, jas se ispraviv celiot, so seta viso~ina, i vo letnata večer, sleden od mirisite na trevite i od bolskanjeto na svetulkite, se vrativ vo sobata kaj mojata mašina za pišuvanje. Na listot hartija, go napišav onoj moj povik: „Voda... Se vrati voda-ta!“ Navednat nad listot, se napregav da ja sledam mislata i da go dofatam zborot so siot volumen, širok i dročen kako golemata dročna mesečina što visi noćva nad Makazar, „seloto so sedumdeset kući i dveste i osum-deset žiteli“, kako što pišuvaše vo svojot patopis Johan Bart, smesteno odamnina kraj stariot pat Via Ignacia. I mislev, ili navistina slušav bувтеž na kamen vo voda, i nekoja vreva koja se zgolemuvaše i papsuvaše. Koga se vslušav podobro, navistina slušnav glasovi dalečku tamu gore vo pravec na bunarot, no po nekoj mig isezaa. Jas pak se navednav nad listot, no so onaa napregnatost na sluhot, što traeše duri do mugrata.

Utroto stanav i pobrzav kon bunarot za sega den~ski, spokojno, na bolskotot od sonceto, da vidam kako se mreška vodata i kako mojot lik se topi vo tie ne`ni brančinja. Go najdov napolnet so kamenja. Kako grob. Natrupan od selanite, ubien, kako što beše bil tolčen i ubien so kamenja mojot dalečen predok Nikola Poco.

Stoev na suvata zemja i, mi se čini, ne časovi, ne denovi, tuku godini pominaa, otkoga smognav da gi krenam nozete i da počnam da gi vlečam stapkite na-

dolu po izgazenata suva treva. Dotogaš, pred očite mi iz-legoa lugeto od Pusteneč, izedenata sol, moćnata kom-presorska mašina, crnoto mrsno lice i gole-miot gol stomak na mašinistot, mazgata na Atanasa, požarot, kupištata zemja... Što da pravam, komu da podadam raka i da rečam, bidi mi prijatel?

Se dovlečkav do kućata i nagore po ska-lite do sobata. Sednav na masata nad onoj bel list hartija to me obvrzuvaše, što ne smeet da go napuštam i da ja prekršam mojata nema zakletva na ver-nost, i bavno i bolno zedov da go piš-u-vam pak ona što veće go spomnav, a koe božem sekako treba da bide zapišano: „Utroto stanav i pobrzav kon bunarat za sega denski, spokojno, na bolskotot od sonceto, da vidam kako se mreška vodata i kako mojot lik se topi vo tie nežni brančinja. Go najdov napolnet so kamenja. Kako grob.“

—

»Bojazen se je umaknila upanju, ki mi ga je ponovno vlil vodni izvir tam doli, da sem se z visoko dvignjeno glavo v pole-tnem večeru, v spremstvu dehtečih blik in svetlikajočih kresničk vrnili v sobo k svojemu pisalnemu stroju. Na list papirja sem zapisal svoj vzklik: "Voda ... Voda se je vrnila!" Sklonjen nad list sem se napre-zal, da bi sledil misli in zaobjel besedo z vsem njenim volumnom, široko in bujno kot bujna luna, ki se je bohotila nocoj nad Makazarjem, "vasjo s sedemdesetimi hišami in dvestoosemdesetimi prebivalci", kot jo je v svojem potopisu opisal Johann Bart, vasjo, ki že od davnine leži ob stari cesti Via Egnatia. In zdelo se mi je, ali pa sem zares slišal hrumenje kamna v vodi in ne-kakšen hrup, ki je naraščal in popuščal. Ko sem pozorneje prisluhnil, sem zares slišal

oddaljene glasove iz smeri vodnjaka, ki pa so čez nekaj trenutkov potihnili. Spet sem se sklonil nad list, vendar z našpičenimi ušesi, in tako ostal do svitanja.

Zjutraj sem vstal in pohitel k vodnjaku, da bi podnevi, v miru, v sončni bleščavi videl, kako migota voda in kako se moja podoba raztaplja v njenih nežnih valčkih. Bil je poln kamenja. Kot grob. Zatrpal, ubili so ga vaščani, tako kot so s kamenjem potolkli in ubili mojega daljnega prednika Nikolo Poca.

Stal sem na suhi zemlji in zdelo se mi je, da niso minile le ure in dnevi, temveč leta, preden sem lahko spet dvignil noge in jih začel vleči po poteptani suhi travi. Pred očmi so se mi prikazali ljudje iz Pusten-ca, použita sol, močan kompresorski stroj, strojnikov zamazan črn obraz in velik bel trebuh, Atanasova mula, gomile zemlje ... Kaj naj storim, komu naj podam roko in rečem: bodi moj prijatelj?

Privlekел sem se do hiše in po stopnicah do sobe. Sedel sem pred tisti beli list papirja, ki me je zavezoval, da ga nisem smel zapustiti in prelomiti svoje neme prisege zvestobi, ter začel počasi in po-klapano pisati o tem, kar sem že omenil in kar bi moral vsekakor biti zapisano: "Zjutraj sem vstal in pohitel k vodnjaku, da bi podnevi, v miru, v sončni bleščavi videl, kako migota voda in kako se moja podoba raztaplja v njenih nežnih valčkih. Bil je poln kamenja. Kot grob."

A. Dvořák:
Měsíčku na nebi

(arija Rusalke iz opere Rusalka)

Roman Senčin, Ruska federacija
Зона затопления / Poplavno območje
Prevod: Andreja Kalc

Так посмотришь, и ведь живое село, а что народа почти нет – ушли в тайгу по грибы, по бруснику. Самая пора сбора. К ночи вернутся, зашумят, хвалясь друг перед другом, потом свалят грузди, маслята, обабки, волняшки в большие кадки с водой, и по деревне разольется сырный грибной аромат, обещающий, что зимой люди не станут тужить-голодать.

Да, потрудиться сейчас, в последние перед снегом, перед морозами дни, и зима пройдет хорошо, спокойно. Будут шипеть в печах соком березовые поленья, будет вариться мясо выращенных летом свиней, телят, куриц; из подполья будут поднимать на тарелках соленые помидоры, огурчики, грибы, капусту, арбузы, черемшу; будут тереть со сметаной редьку. Затрещит разлетающаяся по кути рыбья чешуя, пахнет из открытой банки горлодер. Застанут, как камушки, ссыпаемые из мешка в железную чашку наполненные в ноябрьские вечера пельмени и вареники, а из чашки забулькают в крутое кипяток с лавровым листом и черными горошинками перца. Вырастет на столе горка желтоватой, с бархатистой шкуркой картошки. Достанет хозяина из духовки противни со сдобыми, калачами, шанежками с картошкой, творогом, брусникой, укроет чистым

полотенцем. Нажарит пирогов, пермячей, расстегаев, икряников... Ох, как хорошо, накормив животину, покидав снег на дворе, войти в теплую избу в густых клубах пара, потоптаться на половичке, покхэкать, а потом разболокаться, сполоснуть под умывальником руки, лицо, шею, чувствуя на губах солоноватость здорового пота; пройтись мокрыми ладонями по волосам. Сесть за стол, жабнуть стопку нехолодной сладковатой самогонки, а потом долго, неспешно есть, глядя в свободный от морозных узоров прогалок в окне на укрытые снежиной соседские избы, на столбики дыма из труб...

В избе было тихо - печка давно прогорела, радио, раньше постоянно бубнящее, увезено в город, - и эта тишина вдруг так стала давить, что Ирина Викторовна все-таки поднялась, вышла на крыльцо. Осмотрела с него видимый кусочек улицы. По-прежнему никого, и никаких звуков. Тишина.

Месяц назад, когда окончательно уезжала большая часть жителей, здесь день и ночь стоял гам и треск. Одни что-то ломали, другие наоборот - сколачивали; бегали от двора к двору, передавали вещи, перекрикивались; визжали свиньи, рыдали забивающие коровы и бычки... Будто беженцы, катили мужики и женщины тележки, медведки, тачки с добром к пристани, ругались из-за любой мелочи, нервно смеялись, орали. Выпивоха Женька Глухих дергал отцов баян, наугад нажимая на кнопки...

Ушел тот паром, итише стало. Сначала еще кукарекали кое-где петушки, еще проходили по улице оставшиеся,

пробегала ошалелая собака, а в последние два-три дня совсем глухо. И что уж действительно жутко - воробыи исчезли. Раньше отбою от них не было, теперь ни одного. Пусто.»

-

»*Če bolje pogledaš, je vas še živa, a ljudi skoraj ni na spregled – odpravili so se v tajgo, po gobe, po brusnice. Zdaj je vrhunc nabiralske sezone. Proti večeru se bodo vrnili, glasno se bodo postavliali drug pred drugim, potem pa bodo stresli mlečnice, maslenke, sirovke, dede in turke v velike čebre, napolnjene z vodo, po vasi pa bo razširil nasiten vonj po gobah, ki obljudlja, da ljudem pozimi ne bo treba tarnati in trpeti lakote.*

Tako je, potruditi se je treba zdaj, tik pred snegom, preden pritisne mraz, in zima bo minila mirno in dobro. V pečeh bo cvrčal sok na brezovih polenih, kuhalo se bo meso poleti zrejenih prašičev, telet in košči; iz kleti bodo na krožnikih prinašali vložene paradižnike, kumarice, gobe, kislo zelje, lubenice, čemaž; ribali bodo redkev in jo ponudili s kislo smetano. Šelestele bodo ribje luske, ko bodo letele po kotih, iz odprtega kozarca za vlaganje bo dišala paradižnikova omaka s česnom. Kot kamenčki bodo zažvenketali »pelmeni«, sibirski žlikrofi, pripravljeni ob novembirskej večerih, ko jih bodo stresli iz vrečke v kovinski lonček, nato pa bodo zaklokotali v kropu, začinjenem z lovrorovimi listi in črnimi zrnci popra. Na mizi bo zrasel kup rumenkastega krompirja z žametastim olupkom. Gospodinja bo iz pečice jemala pekače peciva, kolačev, rženih kruhkov s krompirjem, skuto in brusnicami, »šanga« jim pravijo, in jih pokrila s čistim prtičem. Napekla bo različne vrste pirožkov, tatarske pogačice »permjače«, palačinke iz ikr-

nega testa ...

Oh, kako dobro je, najprej nakrmiti živino in skidati sneg na dvorišču, nato pa stopiti v toplo kmečko hišo, v izbo, po kateri se vijejo oblaki pare, otresti sneg topotajo po podnicah, odkašljati se, potem sleči vrhnjo obleko, nad umivalnikom splakniti roke, vrat in obraz in pri tem na ustnicah začutiti slanost zdravega znoja, skozi lase potegniti mokre dlani. Sesti za mizo, zvrniti šilce toplega sladkastega domačega žganja, nato pa dolgo jesti, brez hitenja, med tem pa skozi edini košček stekla brez ledenih vzorcev opazovati sosednje hiše, pokrite s snežno odejo, stebre dima iz dimnikov ...

V hiši je bilo tiho – v peči je že zdavnaj pogorelo, radio, ki je prej nenehno bobnel, so odpeljali v mesto – ta tišina je začela naenkrat tako pritiskati, da se je Irina Viktorovna kljub vsemu dvignila in stopila na prag, od koder si je lahko ogledala del ulice. Kot prej ni bilo nikogar, in nobenih zvokov. Tišina.

Pred mesecem, ko se je dokončno odselila večina prebivalcev, je bilo tu dan in noč slišati hrup in tresk. Nekdo je nekaj lomil, drugi je nasprotno nekaj zbijal skupaj; tekli so z dvorišča na dvorišče, si podajali stvari, kričali so drug čez drugega; prašiči so krulili, pozabljeni bikci in krave so tožili ... Možje in ženske so proti pristanu porivali vozičke, rudle in samokolnice s svojim imetjem, kot da so begunci, prepirali so se zaradi vsake malenkosti, nervozno so se smeiali in vpili. Pijandura Ženja Gluhih je na slepo vlekel po tipkah očetove harmonike.

Ko je ta odpotoval s splavom, je postal tiše. Nekaj časa so ponekod še kikirikli petelinčki, po cesti je še hodilo nekaj vaščanov, mimo je stekel podivjani pes, a

zadnjih nekaj dni je vse opustelo. Najbolj tesnobno je bilo, ker so izginili vrabci. Prej zaradi njih ni bilo trenutka miru, zdaj pa ni bilo niti enega. Praznina. «

Vida Ognjenović, Srbija
Kuća mrtvih mirisa / Hiša mrtvih vonjav
Prevod: Dijana Matković

» Taj opis kuće Volni doživeo je i kao jedno malo književno otkriče. Više nego mnoge teorijske studije, kojih je, na putu do naučnih zvanja, proučio čitavu jednu manju biblioteku, ovaj mu je napis neposredno otkrio odnos između životne pojave jedne činjenice i njenog književnog oblika. Odavno je njemu jasno da se iz jednog literarnog štiva ne čita kako je zapravo nešto bilo, već kako je prikazano, ali je ipak često sebe hvatao kako rađe čita ona dela u kojima raspoznaje najviše podataka. Sad je, na ovom malom opisu, tačno uočio gde se i kako potire granica između stvarnog i prividnog. Imao je živi primer.

U sopstvenom iskustvu i sećanju pravi doživljaj, a pred sobom književnu sliku o njemu. Koliko mu je samo to uzgredno zbitije i onda kad se događalo i sad kad ga se priseti, izgledalo beznačajno, toliko nije mogao da odoli Tesinoj književnoj verziji.

Da li shvataš čemu se divim, Teri, insistirao je hodajući za svojom ženom po kuhinji. Ona je pokušavala da učestvuje u razgovoru, ali joj je to slabo uspevalo. Bila je zabavljena pripremanjem nekog poljskog jela od kupusa, jer su očekivali da im na večeru dođe pan Tadeuš Ruževič, čuveni dramatičar i pesnik, njen zemljak, gost njihovog Slavističkog Centra tokom zimskog semestra.

Slušaj ovo, ovo mora da ti se dopadne, zaokupio je Milan: "Majko", zovneš je, a glas ti se lagano guši u nekoj potmuloj bojazni da će toga blagog mirisa nestati. U bolnoj želji da tu, na tom mestu,

provedeš čitav svoj život, tiho je pozoveš ponovo: „Majko, majko...« Šta kažeš, na šta te ovo podseća, upitao je. Tereza Vislovska Došen ga je gledala panično i zbumjeno. Nije dobro ni čula tekst, a opet, bojala se da mu to kaže. Zaustila je da se nekako opravda, ali je prekinula zvonjava na vratima. Pan Tadeuš je stigao. «

» Ta opis hiše je Volni doživel tudi kot nekakšno majhno literarno odkritje. Bolj kot teorija, ki je na poti do znanstvene izobrazbe prebral za manjšo knjižnico, mu je ta napis neposredno razkril odnos med živiljenjskim pojavom nekega dejstva in njegovo literarno obliko. Že od nekdaj mu je jasno, da literatura ne govori o tem, kako je nekaj pravzaprav bilo, temveč kako je bilo prikazano, pa vendar je samega sebe pogosto zalotil, da raje bere tista dela, v katerih prepoznavata največ podatkov. Zdaj je, ob tem kratkem opisu, natanko zaznal, kje in kako poteka meja med stvarnim in navideznim. Imel je živ primer.

V lastnem izkustvu in spominu je imel resnično doživetje, pred sabo pa njegovo literarno podobo. Kljub temu, da se mu je to vzporedno dogajanje med samim odvijanjem, pa tudi zdaj, ko se ga spomni, zdelo nepomembno, se ni mogel upreti Tesini literarni različici.

Razumeš, kaj me navdušuje, Teri, je vztrajal med hojo za svojo ženo po kuhinji. Trudila se je sodelovati v pogовору, а ји то ни шло најбоље. Била је среди припреме неке полjsке једи из зеља, сада су на вечерији очековали пана Тадеуша Ружевића, славног драматика и песника, с кем ста прихјала из исте државе и ко је био у зимском семестру гост Славистичког центра.

Poslušaj to, to ti bo gotovo všeč, je povzel Milan: »Mati,« jo pokličeš, glas pa se ti rahu duši v neki tihu bojazni, da bo ta blagi vonj pošel. V bolestni želji, da bi tu, na tem mestu preživel vse svoje življenje, jo znova pokličeš: »Mati, mati...« Kaj praviš, na kaj te to spominja, je vprašal. Tereza Vislovski Došen ga je gledala panično in zmedeno. Besedila ni niti dobro slišala, po drugi strani pa se mu je to bala reči. Odprla je usta, da bi se nekako izgovorila, a ju je prekinil zvonec na vratih. Pan Tadeuš je prišel.◀

A. Lajovic:
Mesečina

Monika Kompaníková, Slovaška
Piata ľod' / Peta barka
Prevod: Diana Pungeršič

»**DETI NA PRAHU PUBERTY** si hovoria, že nikdy nebudú ako rodičia, že ten cirkus, čo rodičia predvádzajú každý deň doma, opakovať za žiadnych okolností nebudú. Rodičia sú konzervy, aj keď si sami o sebe myslia, že sú chápaví a tolerantní a slobodomyselní ľudia, že chcú pre dieťa len to najlepšie. Predvídavo však ráťajú s tým, že to ich dieťa docení až po rokoch, keď dostane rozum a pochopí mnohé veci, ktoré sa dajú pochopiť len s vekom. Vtedy, keď už tu my, rodičia, nebudeme...◀

Budú pestovať zdravé vzťahy, budú úprimní a čestní. Nebudú opakovať chyby svojich rodičov a cestu, ktorú majú pred sebou, si starostlivo a včas vyčistia od všetkých kameňov, na ktorých sa môžu zlámať kolesá. Odhrabú naplaviny nenaplnených snov, komplexov a ambícii, ktoré narúšajú plynulý chod stroja lásky. Lebo o lásku ide, o tú predovšetkým. Treba ju za každú cenu udržať živú a rovnakú ako na začiatku, aby nestratila na kvalite a hĺbke. Láske medzi všetkými členmi domácnosti. Drobné pozornosti, kvety.

Budú chápaví a citliví, budú počúvať a mlčať, keď treba. Nebudú nikoho ponižovať a nenechajú sa ponižovať, nenechajú sa mlátiť a vydierať, neprestanú sa ani po rokoch držať za ruky a nebudú sa hanbiť za bozky na verejnosti. Budú sa spolu rozprávať, spolu obedovať, spolu plánovať, spolu spávať, spolu v jednej

izbe. Nebudú držať svoje sexuálne monogamné predstavy na uzde, aby vášeň ani po rokoch nevyvanula, neskíznu do teplákov a pivných kotlov, nebudú žiadať manželky ani manželov svojich blízkych. Nebudú kričať na svoje deti, nebudú svoje deti odháňať ako muchy. Odpovedia im na každú otázku. Nebudú piť tak, aby ich deti museli vytiahovať zo škarpy. Budú sa správať slušne, aby sa ich deti nebáli a nehanobili sa pred nimi rozprávať, smiať alebo plakať. Budú vzorom pre svoje deti. Predkresleným ideálnym ornamentom, mapou, ktorej kópie môžu byť už len lepšie a dokonalejšie. Na veky vekov. Amen.◀

-

»**OTROCI NA PRAGU PUBERTETE** si gorovijo, da ne bodo nikoli taki kot starši, da cirkusa, ki ga starši vsak dan zganja doma, nikakor ne bodo ponavljali. Starši so konzerve, čeprav sami zase mislijo, da so polni razumevanja in strpnosti in slobodomiselnosti, da hočejo za otroka samo najboljše. Računajo pa, da bo njihov otrok to znal ceniti šele čez leta, ko bo prišel k pameti in bo dojel številne stvari, ki jih je mogoče dojeti le z leti. Ko nas, staršev, ne bo več tukaj ...

Gojili bodo zdrave odnose, iskreni in pošteni bodo. Ne bodo ponavljali napak svojih staršev, s poti, ki jo imajo pred seboj, pa bodo skrbno odstranili vse kamne, na katerih bi si utegnili polomiti kolesa. Pometli bodo naplavine neizzivetih sanj, kompleksov in ambicij, ki motijo gladko delovanje stroja ljubezni. Kajti za ljubezen gre, predvsem za njo. Za vsako ceno jo je treba ohraniti živo in enako kot na začetku, da ne izgubi kakovosti in globine. Ljubezen med vsemi člani gospodinjstva. Drobne pozornosti, rože.

Razumevajoči in občutljivi bodo, poslušali bodo in molčali, ko bo treba. Nikogar ne bodo poniževali in ne bodo se pustili poniževati, ne bodo se pustili mlatiti in izsiljevati, niti čez leta se ne bodo nehalni držati za roke in ne bodo se sramovali poljubov v javnosti. Pogovarjali se bodo, skupaj jedli kosilo, skupaj načrtovali, skupaj spali, skupaj v eni sobi. Svojih spolnih monogamnih predstav ne bodo držali na vajetih, da strast ne bi izzvenela niti z leti, ne bodo zlezli v trenirke in pivske sode, ne bodo si žezele žena ne mož svojih bližnjih. Ne bodo vpili na svoje otroke, svojih otrok ne bodo odganjali kot muhe. Odgovorili jim bodo na vsako vprašanje. Ne bodo tako pili, da bi jih morali njihovi otroci vleči iz jarka. Lepo se bodo vedli, da se jih otroci ne bodo bali in jih ne bo sram pogovarjati se, smejeti ali jokati pred njimi. Svojim otrokom bodo za vzor. Vnaprej narisani idealni ornament, zemljevid, katerega kopije so lahko samo še boljše in popolnejše. Na veke vekov. Amen. «

Vlado Žabot, Slovenija Volčje noči

» Nenadoma pa ga je nekaj predramilo. Ni vedel kaj, kje ... Preplašen, kot bi ga zasačili, kot bi bil kriv, je pridržal dih. In prisluhnil ... In čakal ... Pogledal je v strop, pa zopet k vratom. V glavi je lebdela rahla omotica. Potem je vstal in privzdignil zaveso pred oknom. Zaroseno je bilo. Nič se ni videlo. Tudi luč je prižgal. In za vsak primer takole, na hitro, pobrisal mizo z rokavom ...

Nekaj je nekje zaškrebljalo. Nekje za omaro s sakralijami ... Potem se je zdeblo, da ga posluša, da ga opazuje, da je prišlo strašit - da se bodo tiho, počasi jela odpirati vrata in da se tam, v senci ob vratih kar tako, samo od sebe, zariše v to ali ono strašljivo podobo.

Previdno, ne da bi umaknil pogled od tiste sence ob vratih, je skril žganje pod mizo. Tudi okno bi najraje odprl, vsaj za trenutek, kajti prepričan je bil, da po izbi, ki je nekoč rabila za župnijsko pisarno, kar precej vonja po žganju.

Tudi v omari s sakralijami je bila steklenica žganja.

Tudi v duši je bila, da ...

Zunaj, tik ob oknu se je zaslišalo korake – zaškripalo je bilo v sneg, nekajkrat zapored ... Potem nič več.

Nekdo je hodil – duha bi se ne slišalo tako, ne po korakih, tudi demona, tudi samega hudiča bi se ne slišalo takole stopati v sneg – tisto iz onstran, je bil prepričan, prihaja drugače ... Prisluškoval je in čakal. Redke, zbegane misli so poskušale biti nekakšna tolažba. Nekakšen pogum. Celo vera, zaupanje v božjo čuječnost in moč. Ki zlahka odžene sleherno zlo. Toda nobena teh misli ne-

kako ni mogla uspeti, ni mogla vzdržati docela. Kot od nenadnega piša razpihanе iskre so druga za drugo gasnile v molk in samoto ...

Nekdo je hodil.

Le malo verjetno se mu je zdelo, da bi kdorkoli pač že po tolikšnem snegu prigazil na farovški grič s poštenim namenom – in tak bi zagotovo prišel naravnost in bi potkal in bi poklical ... Prešinilo ga je, da morda krajejo v cerkvi. Resda ni bilo veliko vrednega. Toda ta bojazen ga je že tudi poprej velikokrat begala. Ker pač človek nikoli ne ve – in ker bi potem zagotovo okrivili njega.

V dolgem, ozkem hodniku ni bilo nobene luči.

Mrzlo, tesnobno je kar naprej veto po njem ...

Tudi sicer se ob mraku ni rad zadrževal v tem farovškem hodniku in se je čez noč navadno zaklepal v izbo. Toda misel, da bi lahko kradli iz cerkve, ga je tokrat begala močneje kot kdajkoli doslej. Lahko bi na primer ukradli zvono ... Kar nekakšna neprijetna slutnja ga je obhajala. In skozi okno, četudi bi ga odprl, se ni videlo k cerkvi. Zato se je naposled vendorle zganil ter trdo zakoračil v hodnik. «

M. I. Glinka:
Ah ti, dolja-doljuška,
dolja moja gorkaja!
(arija Ljudmile iz opere Ruslan in Ljudmila)

HVALA

Brez njih, posameznikov in institucij,
zbirke 100 slovanskih romanov ne bi bilo.

**Za 10-letno soustvarjanje zbirke
100 slovanskih romanov se zahvaljujemo:**

Gojku Božoviću
in založniški hiši **Arhipelag** (Srbija),

Jevgeniju Rezničenku
in **Knjižnemu centru Rudomino** (Ruska federacija),

Dimitru Baševskemu
in založniškima hišama **Slovo** ter **Makedonska reč**
(Makedonija),

Litcentrumu (Slovaška),

Vidi Ognjenović (Srbija) in
Društvo slovenskih pisateljev (Slovenija).

100 SLOVANSKIH ROMANOV
10 LET

NAŠI PARTNERJI

**slovenska
filharmonija**

Mestna knjižnica Ljubljana je največja slovenska splošna knjižnica, ki se poнаša s skoraj dvema milijonoma obiskovalcev na leto in 81.000 člani, ki si letno izposodijo skoraj 5 milijonov enot gradiva. Združujemo 35 knjižnic, kjer izposojamo gradivo, posredujemo informacije ter za vse okuse in želje pripajljamo skoraj 3.000 kulturnih in izobraževalnih dogodkov na leto. Z novimi storitvami, s katerimi sledimo hitremu tempu razvoja in življenja, omogočamo članom prijazno uporabo naših knjižnic ter stremimo k vedno boljši ponudbi za vse Ljubljjančane in obiskovalce našega glavnega mesta.

Na Oddelku za slavistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani se izvaja študij slovanskih jezikov in kultur na treh bolonjskih stopnjah. Študij slovanskih jezikov, literatur in kultur na prvi in drugi stopnji poteka v okviru dvodisciplinarnih študijskih programov v kombinaciji z drugimi študijskimi smermi, kar omogoča oblikovanje številnih različnih zaposlitvenih profilov diplomanov. Študij pa je mogoče nadaljevati tudi na tretji, doktorski stopnji.

Slovenska filharmonija je osrednja slovenska glasbena ustanova z bogato tradicijo v evropskem merilu. V sezoni 2001-2002 je praznovala 300 letnico svojega obstoja. Pod njenim okriljem delujejo Orkester in Zbor Slovenske filharmonije. Ponaša se z bogato in dolgoletno tradicijo, saj jo predhodnice Academia Philharmonicorum (1701), Filharmonična družba (1794) ter prva Slovenska filharmonija (1908-1913) ponosno postavljajo ob bok najstarejših tovrstnih ustanov na svetu. Stavba Slovenske filharmonije stoji na Kongresnem trgu v Ljubljani.

Izdala in založila:
**Mednarodna ustanova
Forum slovanskih kultur**

Zanjo:
dr. Andreja Rihter

Odgovorna urednica:
dr. Andreja Rihter

Urednica:
Tina Huremovič

Uredniški odbor:
**dr. Andreja Rihter,
Mateja Jančar,
Tina Huremovič**

Fotografije:
osebni arhivi nastopajočih

Oblikovanje:
zgradbazamisli

Oblikovanje logotipa zbirke
100 slovanskih romanov:
Nataša Vuga

Vse pravice pridržane.
Brez pisnega dovoljenja Foruma slovanskih kultur je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev ali druga uporaba te knjige ali njenih delov v kakšnem koli obsegu ali postopku, skupaj s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki. Kršitve se kaznujejo v skladu z ustreznim zakonom.

Tisk: **Filter, urbane rešitve**
Naklada: 500

Ljubljana, november 2016

**Mednarodna ustanova
Forum slovanskih kultur**

Mestni trg 18,
1000 Ljubljana
T: +386 (0)8 20 52 800
F: +386 (0)1 25 65 738
E: info@fsk.si

W: www.fsk.si

**OŽIVČUJEMO
KREATIVNOST
SLOVANSKIH
KULTUR**

